

Starostlivosť o mestské životné prostredie v centre pozornosti

Zmenou organizačnej štruktúry SAŽP v roku 2007 bolo bývalé Centrum zložiek životného prostredia (zriadené 1. 1. 2003) transformované na **Centrum starostlivosti o mestské životné prostredie so sídlom v Žiline** s tromi odborníkmi: odborom environmentálnej stratégie mesta so sídlom v Žiline, odborom ekológie a manažmentu mestskej krajiny so sídlom v Bratislave a odborom revitalizácie krajiny so sídlom v Prievidzi a pracoviskom v Nitre. Tieto odbory zabezpečujú hlavnú odbornú činnosť centra.

Zameranie centra

V oblasti starostlivosti o mestské životné prostredie je činnosť centra zameraná na strategické plánovanie rozvoja mesta, environmentálny manažment, obnovu a regeneráciu mestského prostredia, t. j. na plánovanie vysokej miery ochrany životného prostredia ako jedného z kľúčových prvkov pre dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja a pre zaistenie vysokej kvality života pre obyvateľov miest Slovenska.

Odbor environmentálnej stratégie mesta

Hlavnou úlohou odboru je integrácia ochrany životného prostredia do rozvoja mestskej krajiny. Nadväzuje na tematickú stratégiu pre mestské životné prostredie v rámci 6. environmentálneho akčného programu Európskej únie a podporuje európsku politiku pre zlepšenie mestského životného prostredia. Tvorí odborné podklady pre legislatívnu činnosť ústredného orgánu a spolupracuje na tvorbe právnych predpisov pre trvalo udržateľný mestský rozvoj v súlade s Tematickou stratégiou pre mestské životné prostredie Slovenska a spolupracuje pri vypracovávaní implementačného plánu tejto stratégie.

Pre kvantifikovanie závažných javov, týkajúcich sa súčasných zmien životného prostredia (najmä klimatických zmien), priebežne sleduje a spracováva informácie o stave jednotlivých zložiek životného prostredia v mestskej krajine a o ich vývojových trendoch, komplexne spracováva environmentálne hodnotenie ekonomických aktivít v mest-

skom životnom prostredí, hodnotí a navrhuje limity pre ich umiestnenie v oblasti dopravnej a technickej infraštruktúry. Podieľa sa na podpore výmeny osvedčených postupov k naplneniu stratégie udržateľného riadenia miest, s cieľom zabrániť zhoršovaniu kvality životného prostredia v mestách, ďalej sa podieľa na určovaní limitných hodnôt ekologickej stability mesta, podporuje starostlivosť o mestskú krajinu, mestskú biodiverzitu a zvyšovanie verejného povedomia mestskej populácie.

V rokoch 2005 - 2006 bola navrhnutá metodika k spracovaniu Environmentálneho plánu mesta, kde boli rozpracované hlavné problémové okruhy životného prostredia a života ako takého v mestskej krajine a stanovenie indikátorov, ktoré poskytnú relevantné informácie o aktuálnom stave životného prostredia a problémoch v danom meste. Indikátory sú navrhnuté vo všeobecnej rovine, treba ich prispôbiť podmienkam riešeného mesta. Následne bola táto metodika použitá pri spracovaní Environmentálneho plánu mesta Púchov, s cieľom overiť navrhované indikátory a stanovíť strategické ciele a plány na dosiahnutie zlepšenia životných podmienok v danom meste. Informačný bulletin k dokumentu Tematická stratégia pre životné prostredie v mestách vyšiel pre lepšie pochopenie problematiky mestského životného prostredia širokou verejnosťou a pre zvýšenie podpory orgánov mestskej správy pri prijímaní integrovaného prístupu k mestskému riadeniu a na podporu lepšej realizácie existujúcich environmentálnych politik a implementácie právnych predpisov na lokálnej úrovni. Cieľom tejto stratégie je prispieť k zlepšeniu kvality životného prostredia v mestách vo všetkých oblastiach života človeka a na životné prostredie v mestách. Cieľom tejto stratégie je prispieť k zlepšeniu kvality životného prostredia v mestách, s cieľom znížiť úroveň znečistenia a celkový škodlivý environmentálny vplyv na človeka a na životné prostredie v mestách.

Odbor sa podieľa na vyhodnotení Národného akčného plánu rozvoja osídlenia a bývania v Slovenskej republike, ktorý bol aktualizovaný na základe medzinárodných dokumentov (Agenda HABITAT, Deklarácia o mestách), ako

Najvýznamnejšie akcie centra

- Územnoplánovacia dokumentácia: ÚPN obce Kunerad 2006, ÚPN obce Brezany 2006, Zmeny a doplnky č. 7 ÚPN mesta Ilava 2006, Zmeny a doplnky ÚPN mesta Kysucké Nové Mesto 2006, ÚPN mesta Ilava 2008, ÚPN obce Lazy pod Makytou 2007, ÚPN obce Predmier 2004, ÚPN obce Kľače 2007, ÚPN obce Plevník 2008, ÚPN obce Ladce 2004, Doplnok ÚPN mesta Partizánske 2004, Dokumentácia TUR Rajeckej doliny 2005.
- Projekty: Kino - Dom histórie - prestavba Lazy pod Makytou 2006, Miestny amfiteáter Záriečie 2004, Drobná architektúra prvkov detského ihriska Hatné 2006, Štúdiá verejného priestranstva obce Bitarová 2008, Analýza potenciálu územia pozdĺž dolného toku rieky Bebravy a návrh cyklotrasy 2006, Cyklotrasy mikroregiónu Nadholeškou - informačné tabule 2006, PHSR Handlovská dolina, PHSR, PHSR obce Bošany (2 projekty z ERDF).
- Krajinnoekologické plány: KEP Lazy pod Makytou, KEP Kľače, KEP Ilava, KEP Dežerice.
- Územné systémy ekologickej stability ako súčasť projektov pozemkových úprav: M-ÚSES Mnichova Lehota 2006, M-ÚSES Podskalie 2006, M-ÚSES Liptovská Osada 2006, M-ÚSES Turčianske Jaseno 2006, M-ÚSES Turkov a Všeobecné zásady funkčného usporiadania územia Turkov 2006, M-ÚSES Liptovská Štiavnica 2006, M-ÚSES Pravenec 2006, M-ÚSES Ipeľské Úľany 2006, M-ÚSES Melek 2006, Všeobecné zásady funkčného usporiadania územia pre obce Ipeľské Úľany 2006 a Melek 2006, M-ÚSES Trenčianska Turná - Hámre, 2008, M-ÚSES Trenčín - Dubodiel, 2008.
- Dokumentácia EIA/SEA pre investície v regiónoch: Rekreačný areál Ráztoka Horná Mariková 2007, Rekreačný areál Demänovská dolina resort 2007, SEA - ÚPN mesta Ilava 2008.

aj najnovších koncepčných a strategických materiálov v oblasti osídlenia a bývania (Konceptcia územného rozvoja Slovenska 2001, Národný plán regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Konceptcia štátnej bytovej politiky do roku 2005 s výhľadom do roku 2010) a ďalších materiálov dotknutých oblastí. Stratégia Globálneho akčného plánu Agendy HABITAT je založená na vytváraní legislatívneho, inštitucionálneho a finančného rámca, ktorý umožní súkromnému sektoru, mimovládny organizáciám a spoločenským skupinám, aby plne prispievali k dosiahnutiu primeraného bývania pre všetkých. Ciele Národného akčného plánu rozvoja osídlenia a bývania boli konkretizované jednotlivými rezortmi, ktoré spolupracovali na vyhodnotení úloh podľa vecnej príslušnosti.

Ďalšie aktivity odboru spočívajú v spolupráci a plnení úloh v rámci projektu Propagácia NATURA 2000, ktorého hlavným cieľom je priblížiť problematiku NATURA 2000 širokej verejnosti prostredníctvom konferencií, seminárov a informačných brožúr. Informačná kampaň je zameraná predovšetkým na zvýšenie

Kolektív Centra starostlivosti o mestské životné prostredie SAŽP v Žiline

citlivosti vnímania krajiny a jej hodnôt s dôrazom na osobitne chránené časti prírody a významné krajinné prvky, ktoré zabezpečujú koherentnosť sústavy NATURA 2000.

Odbor spolupracuje aj s mestskou samosprávou pri spracovávaní environmentálnej a územnoplánovacej dokumentácie, vypracováva podklady pre metodické usmernenia vo vzťahu k výkonu štátnej správy v oblasti zložiek životného prostredia, hodnotí vplyvy činností na krajinu (EIA, SEA), charakterizuje typy krajiny s ohľadom na ich zvláštne hodnoty, poskytuje informácie a konzultácie odbornej verejnosti, samospráve a štátnej správe v oblasti environmentálnej typizácie a optimalizácie krajiny, zabezpečuje medzinárodnú spoluprácu, koordináciu a participáciu na medzinárodných a cezhraničných projektoch, na základe hodnotenia zložiek životného prostredia určuje kvalitu krajiny a jej charakteristické črty a navrhuje jej využívanie na princípoch TUR. V neposlednom rade zabezpečuje environmentálnu výchovu v pôsobnosti Trenčianskeho a Žilinského kraja v materských, základných a stredných školách.

Odbor ekológie a manažmentu mestskej krajiny

Odbor zabezpečuje rozbery, návrhy koncepcií a komplexné, optimálne riešenia priestorového usporiadania a funkčného využívania územia, navrhuje jeho zásady, vecnú a časovú koordináciu činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu a kultúrnohistorické hodnoty územia, spracováva hodnotenia krajinnokoekologického potenciálu pre umiestnenie a rozvoj ekonomických aktivít v krajine, spracováva územné systémy ekologickej stability pre potreby ochrany a tvorby krajiny, formuluje limity a podmienky pre usmerňovanie činností v krajine, vytvára podklady pre uplatnenie nástrojov integrovaného manažmentu krajiny, čo úzko súvisí s hlavnou úlohou odboru - spracovať koncepciu integrovaného prístupu v manažmente krajiny, prostredníctvom ktorého zabezpečuje komplexnú starostlivosť o územie, zostavuje podklady pre návrhy krajinnotvorných programov, zabezpečuje medzinárodnú spoluprácu, spracovanie, koordináciu a participáciu na medzinárodných a cezhraničných projektoch, tvorí odborné podklady pre legislatívnu činnosť ústredného orgánu a pre metodické usmernenia vo vzťahu k výkonu štátnej správy a samosprávy v oblasti krajinného plánovania, pripomienkuje rezortné odvetvové a regionálne zámery, koncepcie a stratégie, návrhy plánovacích dokumentácií a podkladov, rozvojových programov, spolupracuje s ostatnými rezortmi, miestnou verejnou správou, odbornými organizáciami, vysokými školami, mimovládnyimi organizáciami v záujme integrovaného manažmentu krajiny.

Odbor revitalizácie mestskej krajiny

Odbor spracováva postupy hodnotenia zafažených oblastí a komplexnej revitalizácie týchto oblastí a programy komplexnej revitalizácie poškodenej krajiny, zhromažďuje, spracováva a vyhodnocuje informácie o stave životného prostredia v zafažených oblastiach a o zdrojoch nega-

tívnych vplyvov na životné prostredie, spolupracuje s orgánmi štátnej správy a samosprávy pri vypracúvaní návrhov revitalizačných opatrení a pri ich presadzovaní do rozvojových dokumentov a praktickej realizácii, s cieľom zabezpečiť trvalo udržateľný rozvoj týchto oblastí, zabezpečuje monitoring navrhovaných a realizovaných revitalizačných opatrení a podieľa sa na vyhodnocovaní ich revitalizačného účinku.

Tvorí metodické postupy a dokumenty, informačné

Porada centra na Teplom Vrchu

zdroje pre implementáciu zákona o environmentálnych škodách. Organizuje školenia o zákone č. 359/2007 Z. z. pre štátnu správu rezortu životného prostredia, prevádzkovateľov, poisťovne a dotknutú verejnosť.

Podieľa sa na tvorbe a realizácii projektov zo štruktúrnych fondov v rámci vlastnej organizácie a organizácií rezortu.

V rámci Programu iniciatívy Spoločenstva INTERREG IIB CADSES centrum zastupuje SR v projekte *Green Belt/Zelený pás - ochrana a zhodnotenie najdlhšieho systému habitatov v Európe 2006 - 2008*.

Ďalšie aktivity centra

Centrum starostlivosti o mestské životné prostredie participuje na spoločných úlohách iných centier SAŽP. Napr. spolupracuje na:

- úlohách Programu obnovy dediny na Slovensku, súfaži Dedina roka, zabezpečuje ich osvetu a propagáciu v rámci Žilinského, Trenčianskeho, Trnavského, Nitrianskeho kraja a Bratislavy;
- spracovaní odborných stanovísk EIA/SEA, v oblasti environmentálnych záťaží zabezpečuje ich inventarizáciu na území mesta Bratislava, okresov Malacky, Pezínok, Senec a Galanta, spracováva analýzy dopadov na životné prostredie a hodnotenia ich rizikovosti;
- úlohách environmentálnej výchovy.

Prevažná časť prác zákazkovej činnosti centra pre širokú verejnosť je orientovaná na materiály koncepčného charakteru na lokálnej a regionálnej úrovni, spočívajúca v spracovaní územnoplánovacej dokumentácie, krajinnokoekologických plánov, urbanistických štúdií, miestnych územných systémov ekologickej stability, všeobecných zásad funkčného usporiadania územia pre pozemkové úpravy, zámery pre posudzovanie vplyvov na životné prostredie, správy o hodnotení SEA, dokumentácií trvalo udržateľného rozvoja a programov hospodárskeho rozvoja a iné.

Ing. Marta Slámková
riaditeľka Centra starostlivosti o mestské životné prostredie SAŽP
Žilina

(Dokončenie zo s. 17)

3. Zelené verejné obstarávanie (GPP) je nástroj podporujúci zvýšenie úrovne environmentalizácie produktov a technológií prostredníctvom väčšieho dopytu najmä vo verejných organizáciách. Takýmto spôsobom sa zároveň posilňuje význam environmentálneho označovania, EMAS, ekodizajnu a ďalších manažérskych nástrojov priamo využiteľných podnikateľmi. V roku 2007 centrum iniciatívne vypracovalo na posilnenie realizácie GPP v podmienkach SR *Národného akčného plánu pre GPP*, ktorý bol v spolupráci s MŽP SR predložený do vlády a schválený uznesením č. 944/2007. Centrum v zmysle aktivít schválených v tomto akčnom pláne pripravuje *metodickú príručku* obsahujúcu zhrnutie dôležitých environmentálnych vlastností produktov a usmernenia, akým spôsobom uplatňovať environmentálne špecifikácie v procese verejného obstarávania. Centrum zároveň vykonáva pre MŽP SR monitoring využívania environmentálnych špecifikácií vo verejných zákazkách, poskytuje informácie verejnosti a zúčastňuje sa pravidelných rokovaní členských krajín ku GPP organizovaných EK s cieľom participácie na rozvoji zeleného nakupovania a obstarávania v EÚ.

4. Technické normy ISO radu 14000 patria medzi dôležité štandardy pre oblasť jednotlivých nástrojov a metód environmentálneho manažerstva. Napomáhajú zvyšovať najmä environmentálnu úroveň podnikania a z hľadiska ich vysokej technickej úrovne sú nápomocné aj vo výskumných a vzdelávacích inštitúciách. Od roku 1996, kedy boli vydané prvé normy pre EMS, sa doteraz vydalo v ISO (medzinárodná organizácia pre normalizáciu) 29 technických noriem, z ktorých bolo do sústavy slovenských technických noriem prebraných 27 noriem. Centrum od začiatku vzniku technickej komisie č. 72 pri SÚTN je jej stálym členom a od roku 2000 zastáva nepretržite funkciu jej predsedu. Medzi dôležité úlohy predsedníctva patrí predovšetkým dohľad nad tým, aby pre potreby praxe boli v prijateľnom čase prebraté všetky dôležité technické normy a zároveň aby bola v normách použitá vhodná a vyhovujúca terminológia, kompatibilná s ďalšími príbuznými technickými normami (systémy manažerstva kvality) a právnymi predpismi. Keďže mnohé technické normy a príslušné technické dokumenty sa pripravujú aj na európskej úrovni v CEN, centrum zabezpečuje pre SÚTN aj tvorbu technických stanovísk zohľadňujúcich podmienky SR v tomto procese.

Záver

Pre dokreslenie tejto stručnej exkurzie jednotlivými procesmi a činnosťami nášho centra je potrebné spomenúť členstvo v Rade Národného programu kvality na roky 2004 - 2008, ktorého gestorom je Úrad pre normalizáciu, metrológiu a skúšobníctvo SR, viacročnú spoluprácu so Slovenskou spoločnosťou pre kvalitu, Asociáciou priemyselnej ekológie (ASPEK), SNAS či priemyselnými zväzmi, Asociáciou spotrebiteľských združení, Spotrebiteľským inštitútom, Slovenskou priemyselnou a obchodnou komorou a vysokými školami, najmä s Technickou univerzitou v Košiciach a Strojníckou fakultou v Bratislave, hlavne v spojitosti s organizáciou konferencie TOP 2008 v Častej-Papierničke a ďalšími aktivitami.

Aj keď centrum v porovnaní s päťdesiatimi rokmi trvania SAŽP je svojou pôsobnosťou o tri roky mladšie, snaží sa s malým počtom odborných pracovníkov „držať dych“ s dobou, najmä s tempom, ktoré udáva Európska únia. Pevne verím, že tento trend sa budeme spolu so všetkými mojimi kolegami v centre snažiť udržať aj v nasledujúcom období.

Ing. Emília Bodová
riaditeľka Centra environmentálneho manažerstva SAŽP
Trnava